

Posudek diplomové práce

Pedagogická fakulta UK, katedra germanistiky, akademický rok 2018/19

Název práce: Významné césury v postavení němčiny na českých školách od roku 1918 do současnosti s přihlédnutím k podpoře aktuálního rozvoje

Autorka práce: Bc. Pavlína Dobrá, studijní program Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro základní a střední školy, studijní obor AJ-NJ

Vedoucí práce: PaedDr. Dagmar Švermová

Oponentka: PhDr. Tamara Bučková, Ph.D.

V souvislosti s výročím vzniku republiky si autorka Bc. Pavlína Dobrá zvolila za **cíl diplomové práce** poskytnout základní informace o výuce němčiny a jejím postavení po roce 1918 do současnosti na školách I. a II. cyklu. Vzhledem k autonomii školství na Slovensku a zásadně odlišné situace ve výuce jazyků, kde vedle rozvíjející se výuky slovenštiny, stále hrála roli i výuka maďarštiny, se autorka zaměřila na „zmapování“ situace a prezentaci výuky němčiny výhradně v Českých zemích.

První část práce zahrnuje zhruba stoleté období chronologicky rozdělené na několik etap, které měly zásadní vliv na postavení němčiny jako obligatorního, popř. fakultativního předmětu a event. i na způsob výuky (pokus o bilingvní postavení němčiny za „protektorátu“). Vedle stručného historického exkurzu poskytuje práce rovněž **charakteristiku** těchto období majících zásadní vliv na **uspořádání školského systému** a v něm i na **roli němčiny**. V případě situace výuky němčiny za protektorátu a výuky němčiny jako jazyka německé menšiny se autorka opírá o archivní materiály (např. Školákem v Protektorátu) a o výpovědi pamětníků.

V návaznosti na první část práce je **ve druhé části** práce nejen prezentován stav výuky němčiny na pozadí společensko-politických změn, které nastaly v roce 1989, a postavení němčiny v kurikulárních dokumentech, ale jsou rovněž představeny současné **programy na posílení** motivace žáků k **volbě němčiny** jako prvního, popř. druhého cizího jazyka na základních školách a na **zlepšení úrovně** a efektivity **výuky němčiny**. Proto autorka diplomové práce tyto podpůrné programy posuzuje ze dvou základních hledisek: **kvantitativního a kvalitativního**.

Všechny programy v **kvantitativní rovině** by měly mít statisticky průkazně vliv na navýšení počtu žáků, kteří si zvolili němčinu jako první, nebo druhý cizí jazyk. Statistiky jsou převzaty z publikovaných údajů Ústavu pro informace ve vzdělávání a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a lze konstatovat, že autorkou uvedené statistiky mají poměrně vysokou vypovědací hodnotu.

Za programy, které ovlivňují zásadním způsobem **kvalitu výuky**, lze považovat bilingvní programy uskutečňované v rámci obligatorní výuky němčiny a rovněž tak i programy nabízející rozšířenou výuku němčiny (např. program Německý jazykový diplom I a II) a program CLIL (výuka některých vybraných předmětů v němčině), mající oficiální oporu v kurikulárních dokumentech MŠMT vytvořených ve spolupráci se zahraničními úřady a institucemi (např. RVP DG).

Vzhledem k tomu, že byla zrušena knihovna Výzkumného ústavu pedagogického v roce 1991 a nebyly archivovány dokumenty poskytující údaje o vývoji školství od roku 1918, některé údaje k výuce němčiny v období let 1918 až 1945 nebylo snadné získat a rovněž tak nebyly dostupné statistické materiály ke „kolísavému“ postavení němčiny zaznamenané po vzniku samostatné republiky v roce 1918 a po 2. světové válce: od úplného odmítnutí výuky němčiny, tak po roce 1945 k nahrazení jakéhokoli cizího jazyka, včetně němčiny, ruštinou, až po rok

1968, kdy se objevují školy s rozšířenou výukou cizích jazyků, kde získává němčina, popř. i jiný „západní“ jazyk v učebním plánu stejné postavení jako ruština.

V diplomové práci jsou publikovány a o statistiky opřené údaje k výuce cizích jazyků po roce 1990, kdy nastává „boom“ ve výuce cizích jazyků a jak uvádí autorka, němčina získává v tuto dobu prioritní postavení. Ztráta prioritního postavení němčiny v roce 1996 ve prospěch angličtiny trvá prakticky do současnosti, ale díky úpravě učebního plánu základní školy a podpůrným programům se situace s výukou němčiny od školního roku 2013/14 zlepšuje (viz str. 60 a přílohy učebních plánů), a to nejen v příhraničních oblastech. Toto dokumentuje autorka na statistikách MŠMT a na údajích České školní inspekce a rovněž blíže seznamuje s programy/ projekty, které tuto situaci ovlivňují.

Autorka dospěla k závěru, že se v současnosti na statisticky průkazném postupně se zvyšujícím počtu žáků, kteří si vybrali němčinu jako druhý, popř. první cizí jazyk, pozitivně podílí jednak změna kurikulárního rámce a rovněž i podpůrné programy, např. projekt Goethova institutu a Velvyslanectví SRN „SPRECHTIME“ (Šprechtíme) zavedený v roce 2011.

Závěrem: Lze konstatovat, že diplomová práce **splnila zadaný cíl**. Poskytuje přehled o tom, jak se v uplynulých sto letech postavení německého jazyka na školách I. a II. cyklu měnilo v závislosti na historických obdobích, kterými České země v daném historickém úseku procházely. Významnou roli hrály a stále hrají geopolitické poměry, které zasahují do utváření národní školské politiky a tvorby zásadních školských dokumentů (deklaratorních jako je v současnosti např. Bílá kniha, tak prováděcích jako např. RVP). Důležitým faktorem, jak ukazují dostupné statistiky, je i formativní působení prostřednictvím různých programů a projektů majících vliv na volbu cizího jazyka plošně, popř. pouze teritoriálně. Samozřejmě bychom našli i další faktory, které lze označit za faktory ovlivňující výběr jazyka, který si žáci na základní škole, či později zvolí (atraktivnost, obtížnost, kvalita výuky-kvalifikovanost učitelů, dostupnost, organizace výuky...), ty ovšem nebyly předmětem práce.

Práce je psána česky, obsahuje abstrakt a klíčová slova v angličtině, je doplněna německým resumé, seznamem literatury (celkem 41 titulů včetně internetových zdrojů) a 12 přílohami. Drobné formální nepřesnosti (titulní stránka) a některé ne zcela jednoznačné formulace nesnižují celkově výbornou kvalitu předložené diplomové práce.

Diplomovou práci autorky Bc. Pavlína Dobré navrhuji k obhajobě.

PaedDr. Dagmar Švermová

V Praze dne 27.12.2018

